

TEMA BROJA: LOCIRATI, UHAPSITI, PREDATI

HRVATSKA: KAKO JE SPROVEDEN AKCIONI PLAN ZA HAPŠENJE GOTOVINE

"IDENTIFICIRATI, LOCIRATI, UHITITI, TRANSFERIRATI"

Drago Hedl „Feral Tribjun“, IWPR

Plakati se uklanjanju, Crkva je pokazala razumevanje, a tu je i saradnja tajnih službi. Mreža podrške mora se prekinuti i moraju se nastaviti reforme pravne države, pre svega sudova

"Identificirati, locirati, uhititi, transferirati", tako je početkom ožujka (marta) prošle godine, u samo četiri riječi, predsjednik Hrvatskog sabora Vladimir Šeks, na Hrvatskoj televiziji opisao suštinu takozvanog akcijskog plana za pronalaženje odbjeglog generala Ante Gotovine i njegovo isporučivanje Međunarodnom sudu za ratne zločine u Den Haagu. Plan je tada tek bio u nastajanju, no devet mjeseci kasnije, 7. prosinca (decembra) 2005., Gotovina je uhapšen na Kanarskim otocima, nakon četiri i pol godina skrivanja. On je nestao iz Hrvatske potkraj lipnja (juna) 2001. godine, odmah nakon što je 26. lipnja te godine Haški sud otpечатio optužnicu, koju je 16 dana prije toga potpisala glavna haška tužiteljica Carla del Ponte. Bijeg generala Gotovine teško je opterećivao odnose Hrvatske i Haaškog suda i postavio se kao nepremostiv problem na putu zemlje u Europsku Uniju, dovodeći u pitanje jedan od glavnih vanjskopolitičkih prioriteta Vlade Ive Sanadera.

Premijeru je postalo jasno

Službeni Zagreb bio je uvjeren kako će pregovori o pristupanju Hrvatske Europskoj Uniji započeti 17. ožujka (marta) 2005., no kako puna suradnja s Haaškim sudom nije bila postignuta, pristupni su pregovori odgođeni do daljnjega, točnije do dobivanja ocjene da je suradnja s Haagom potpuna. Sintagma "puna suradnja" različito se tumačila: po jednim to je značilo Gotovina u Haagu, po drugima dokaz da Hrvatska čini sve što može kako bi se on ondje našao. No, jedno je bilo jasno: Zagreb mora pokazati iznimnu odlučnost da uvjeri međunarodnu zajednicu kako čini sve da bi ispunio zahtjev koji pred njega postavlja Haaški sud. Tako je u Vladi sazrela odluka da valja napraviti dokument koji će predstavljati operacioni plan za uhićenje Gotovine i koji će sublimirati ona četiri glagola koja je precizno nabrojao predsjednik Sabora Vladimir Šeks, inače jedan od najbližih Sanaderovih suradnika: identificirati, locirati, uhititi, transferirati.

Hrvatska Vlada akcijski je plan za uhićenje gotovine usvojila u ožujku 2005. i odmah ga je zatim, 26. travnja, na skupu u Luxemburgu, premijer Ivo Sanader predstavio Radnoj skupini Europske Unije za procjenu suradnje s ICTY-ijem. Mjesec dana prije toga donesena je odluka o zamrzavanju imovine generala Gotovine, a istog mjeseca Zagreb se pridružio Zajedničkom stajalištu Vijeća EU o produžetku zabrane ulaska ili tranzita kroz zemlje Europske Unije osobama koje Gotovini pomažu u bijegu. Na toj listi nalazilo se pet hrvatskih državljana. Sve te mjere, prije svega donošenje akcijskog plana, bile su rezultat pritiska međunarodne zajednice koja Zagrebu jasno stavila do znanja kako od početka pregovora o pristupu Hrvatske europskoj dvadesetpetorici neće biti ništa sve dok premijer Ivo Sanader od glavne haške tužiteljice Carle del Ponte ne dobije pozitivno mišljenje o Hrvatskoj suradnji s Haagom, koje će uključivati ocjenu da je ta suradnja "potpuna".

No, samo donošenje akcijskog plana nije bilo dovoljno da se suradnja s Haaškim sudom ocijeni potpunom. U izvještaju kojeg je glavna haška tužiteljica podnijela Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda 13. lipnja 2005. taj plan je pozitivno ocijenjen, ali samo u kontekstu izraženog očekivanja kako će on dovesti do otkrivanja mreže Gotovinih pomagača kao i mjesta na kojem se odbjegli general skriva. Ocjena koju je tada dobila Hrvatska nije omogućila otvaranje pregovora s Europskom Unijom, pa je premijeru Sanaderu postalo jasno da bez konkretnog rezultata ne može očekivati promjenu stava Carle del Ponte.

Šest tačaka

No, što je zapravo predstavljao akcijski plan i kakve je sve aktivnosti predviđao? Dan nakon što je taj plan u Luxemburgu predstavio premijer Sanader novine su objavile svih šest tačaka od kojih se navodno sastojao. Prva tačka, onako kako su je predstavili mediji, naglašavala je potrebu jačanja poštivanja zakona, naročito činjenicu kako oni moraju važiti podjednako za sve. U tom smislu, trebalo je razviti i kampanju koja bi senzibilizirala javnost i smanjila široko rasprostranjeniju podršku koju je Gotovina, kao

ratni heroj, uživao u hrvatskoj javnosti.

Druga točka, prema pisanju medija, inzistirala je na jačanju policijskih aktivnosti koje bi pomogle da se uđe u trag odbjeglom generalu, kao i da se razotkrije mreža njegovih pomagača, posebice onih koje financiraju njegov bijeg. Trećom točkom akcijskog plana pokušalo se onemogućiti curenje povjerljivih informacija iz državnih službi, napose iz tajne policije, koje su onemogućavale efikasno provođenje dotadašnjih akcija za otkrivanjem Gotovininog boravišta i njegovim hapšenjem. Upravo curenje takvih informacija stvaralo je lošu sliku o hrvatskim vlastima, pa se čak dovodilo u pitanje da li premijer Sanader uopće ima kontrolu nad tim službama, budući da one rade suprotno od onoga za što se zalaže njegova Vlada.

Da bi se curenje informacija onemogućilo, četvrtom je točkom akcijskog plana bila predviđena temeljita rekonstrukcija obavještajnih službi, koje su locirane kao najtvrdja točka otpora u namjeri vlasti da uhite Gotovinu. To je podrazumijevalo i značajne kadrovske promjene, kako bi se iz obavještajne zajednice isključili svi oni koji su simpatizirali Gotovinu i praktično pomagali njegov bijeg. U vezi s tim bila je i peta točka akcijskog plana koja je predviđala pojačane aktivnosti obavještajne službe, no nju naravno nije bilo moguće provesti dok se te službe ne rekonstruiraju.

Posljednja, šesta točka akcijskog plana, predviđala je potrebu tješnje suradnje sa susjednim zemljama u operativnom i političko-diplomatskom smislu. Spekuliralo se da ona sadrži i natuknicu o nužnosti suradnje s Katoličkom crkvom za koju se smatralo da ima informacije o mogućem skrovištu generala Gotovine.

No, dan nakon što su novine objavile mogući sadržaj svih šest točaka akcijskog plana, glasnogovornik Vlade Ratko Maček opovrgao je da plan sadrži ono što su mediji naveli. On je potvrdio da se akcijski plan za hvatanje generala Gotovine sastoji od šest točaka, ali, rekao je, to nisu točke navedene u novinama. "Riječ je o vrlo konkretnim aktivnostima pojedinih institucija", objasnio je Maček, opovrgavši da se akcijski plan odnosi i na Crkvu, kako su to pisali mediji.

Najviše što se službeno moglo saznati o stvarnom sadržaju akcijskog plana za uhićenje Gotovine bila je krajnje uopćena fraza da je riječ o "čitavom nizu mjera i aktivnosti koje trebaju dovesti do novih ili proširenih informacija, koje će provoditi mjerodavna državna tijela i institucije, a čiji će konačni učinak biti potvrda pune suradnje Hrvatske s Haaškim sudom".

No, mjere koje su potom uslijedile i koje su se počele provoditi pokazale su da se aktivnosti odvijaju upravo onako kako su to naveli mediji, pokušavajući proniknuti u sadržaj šest točaka akcijskog plana. Sve to bilo je vrlo dobro prihvaćeno u međunarodnoj zajednici pa je ubrzo nakon što je Sanader predstavio svoj plan u Luxemburgu stigla i prva pozitivna reakcija. "Ono što sam ustanovio je da je kod Hrvata od 16. ožujka došlo do pomaka. Akcijski plan od šest točaka govori sve. Plakati (Ante Gotovine) se uklanjaju, Crkva je pokazala razumijevanje, a tu je i suradnja tajnih službi. Gotovinina mreža potpore mora se prekinuti i moraju se nastaviti reforme pravne države, prije svega sudova. Sve to se nalazi u akcijskom planu i premijer Sanader vrlo jasno je kazao i uvidio da je sada potrebna provedba tog plana. Sam je govorio o nekoliko mjeseci. Vjerujem da ćemo već u lipnju imati bolji pregled gdje se nalazimo u pogledu suradnje", rekao je predsjedajući Ministarskog vijeća Europske Unije Jean Asselborn.

Licenca

Činjenica je da je akcijski plan usvojen u i Srbiji, a odnosi se na pronalaženje i hapšenje generala Ratka Mladića i ostalih haaških bjegunaca koje Srbija mora izručiti ICTY-iju. Činjenica da su srpski premijer Koštunica i hrvatski Sanader o tome razgovarali prilikom posjete hrvatskog premijera Beogradu 21. srpnja (jula) ove godine, u dijelu hrvatske javnosti izazvala je cinične komentare kako je Sanader svom srbijanskom kolegi "prodao licencu" za hvatanje Mladića.

Mangupi u redovima

Odlučnost u provođenju akcijskog plana hrvatske su vlasti pokazale usvajanjem izmjena i dopuna Zakona o sigurnosnim službama. Te promjene bile su potrebne kako bi se tajne službe očistile od ljudi bliskih Gotovini, koji su svojim djelovanjem, odnosno nedjelovanjem pomagali Gotovinin bijeg. Naime, strane tajne službe, prije svih britanske, u više su navrata upozoravale hrvatske vlasti kako Gotovina uživa podršku određenih krugova u hrvatskim tajnim službama te kako cure mnoge informacije i planovi o Gotovininom uhićenju.

Osim promjena u tajnim službama, došlo je i do smjena u policiji, pa je tako maknut šef zadarske policije (nedaleko Zadra su Pakoštani, rodno mjesto generala Gotovine), a promjena je bilo i drugdje. Vlast je odlučnost pokazivala i na simboličnoj ravni: iz Zadra je uklonjen ogromni poster generala Gotovine na kojem su veličane njegove ratne zasluge.

Čistke u tajnim službama i policiji brzo su rezultirale uhićenjem Hrvoja Petrača, zagrebačkog poduzetnika, kojeg se smatralo jednim od glavnih pomagača i financijera odbjeglog Gotovine.

Petrač je uhićen 31. kolovoza (augusta) 2005. na sjeveru Grčke, u luci Igoumentis, odakle je trajektom želio prijeći u talijansku luku Ancona. Godinu dana od hapšenja proveo je u grčkom zatvoru, čekajući na izručenje Hrvatskoj da bi se to napokon i dogodilo 22. kolovoza ove godine.

U drugoj polovini prosinca 2005. - samo dva tjedna nakon uhićenja Gotovine u jednom hotelu na Kanarskim otocima - grčki list Te Nea, objavio je informaciju kako je Gotovina lociran upravo zahvaljujući jednom telefonskom razgovoru, kada ga je, sa svog mobitela, nazvao Petrač. Petračev mobitel naime prisluškivale su grčke tajne službe, koje su ga pratile sve do hapšenja krajem kolovoza prošle godine. Petrač je iz Hrvatske pobjegao zbog sudjelovanja u otmici maloljetnog sina generala Vladimira Zagorca za čije je oslobađanje tražio milijun eura. U odsustvu je osuđen na šest godina zatvora, pa je hrvatska policija za njim raspisala međunarodnu tjeralicu. Petrač se inače nalazio se na listi hrvatskih državljana, kojima je zbog sumnje da pomažu Gotovinin bijeg, bio zabranjen ulazak u zemlje Europske Unije.

Čini se da je hapšenje Petrača bilo od velike važnosti za kasnije uhićenje Gotovine. Činjenica da je Gotovina "identificiran, lociran, uhićen i transferiran" samo tri mjeseca nakon što je Petrač dospio u ruke grčke policije, otvorila je spekulacije da je čak on odao policiji informacije gdje se Gotovina nalazi i kamo se kreće, kako bi za sebe isposlovao moguće iskupljenje kazne zatvora na koju je u Hrvatskoj već bio osuđen. Naravno, riječ je samo o spekulacijama koje ničim nisu bile potvrđene. Ipak, činjenica da se Petrač sada nalazi u zagrebačkom zatvoru Remetinec i da je dostupan hrvatskim istražnim organima, mogla bi rasvijetliti njegovu stvarnu ulogu ne samo u organiziranju i financiranju Gotovininog bijega, već i u eventualnoj pomoći u njegovu lociranje.

Hrvatska je mislila ozbiljno

Iako hrvatskoj javnosti službeno nikada nije prezentiran akcijski plan koji je poslužio kao osnova temeljem koje je uhićen Gotovina, iz onoga što je Vlada poduzimala bilo je očito da je on posve identičan točkama koje su naveli mediji. No, kako god bilo, kad je postalo očito da Hrvatska sa svojim akcijskim planom za uhićenje Gotovine misli ozbiljno, glavna Haška tužiteljica 3. listopada 2005. dala je toliko željenu ocjenu o "potpunoj suradnji" Zagreba s Haaškim sudom. Novine su kasnije otkrile da joj je nekoliko dana prije toga, glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske Mladen Bajić pustio snimku razgovora Ante Gotovine s nekim u Španjolskoj. Gotovinu su tada već naveliko pratili i snimali njegove telefonske razgovore. Za Carlu del Ponte tada više nije postojala dilema je li Hrvatska doista odlučna da riješi slučaj Gotovina. Bio je to dokaz "potpune suradnje".

Odmah nakon toga započeli su pregovori o pristupu Europskoj Uniji i Hrvatska je dobila status zemlje kandidata s priličnim izgledima da nakon Rumunjske i Bugarske, postane 28. članica velike obitelji ujedinjene Europe.

„Oj Ivice i Stipane“

U Hrvatskoj vlada prilično rašireno mišljenje da je Gotovinin bijeg - neposredno nakon što je protiv njega Haaški sud u lipnju 2001. podigao optužnicu, držeći ga odgovornim ga za ratne zločine počinjene u akciji „Oluja“, kada je u kolovozu 1995. pod njegovim zapovjedništvom Hrvatska vojska ušla u Knin i oslobodila dotadašnju prijestolnicu pobunjenih Srba – bio ako ne u dosluhu, a ono bar s prešutnim slaganjem tadašnje koalicijske vlasti na čijem se čelu nalazio Ivica Račan. Tadašnja vlast bojala se uhapsiti Gotovinu, strahujući od masovnih demonstracija i mogućeg državnog udara. Taj strah nije bio iracionalan. Kada je izdan nalog za uhićenje generala Mirka Norca, također osumnjičenog za ratni zločin (Norac je kasnije na suđenju u Rijeci zbog likvidacije srpskih civila u Gospiću osuđen na 12 godina zatvora i nalazi se na izdržavanju kazne), na demonstracijama na splitskoj rivi u veljači (februaru) 2001. okupilo se 150.000 ljudi. Ta zastrašujuća masa svijeta s jasnim prijetećim porukama upućenim tadašnjem premijeru Ivici Račanu i šefu države Stjepanu Mesiću ("Oj Ivice i Stipane, pojest' će vas crne vrane"), samo je nagovijestila ono što bi se moglo dogoditi da je četiri mjeseca kasnije bio uhapšen Gotovina.

No, kad je Gotovina uhapšen nakon skrivanja dugog četiri i pol godine, nikakvih ozbiljnijih izgreda u Hrvatskoj nije bilo. Doduše, nekoliko stotina demonstirana došlo je pod prozore zgrade na zagrebačkom Markovu trgu, gdje se nalaze uredi Sanaderove Vlade i kamenicama razbilo po koji prozor. Ali to je bilo sve. Skupovi potpore uhićenom generalu, koje su organizirale brojne udruge branitelja iz Domovinskog rata bile su mlake i bezopasne, a po masovnosti nisu ni izdaleka sličile onome iz veljače 2001. kada se iskazivala potpora Norcu.